

Bronislovas GENZELIS

Aukštųjų mokyklų dėstytojus stebina atėjusių studentų vis menkesnės ir menkesnės Lietuvos istorijos žinios. Siekdamas užpildyti šią spragą, Vytauto Didžiojo universitetas visų specialybių studentams įvedė privalomąjį Lietuvių tautos tapsmo kursą. Kiek žinau, ši problema svarstoma ir kitose aukštosiose mokyklose. Tačiau Lietuvos švietimo ir mokslo ministerija suka priešingu keliu: ji panaikino vidurinėse mokyklose baigiamąjį Lietuvos istorijos egzaminą. Tad iš kur moksleiviams semtis žinių?

Visas savo ydas aiškiname okupacinio režimo palikimu. Po Antano Sniečkaus sparneliu išaugę "istorikai" manė, kad jų pareiga kovoti su visomis praeities "atgyvenomis". Iš LKP CK į Vilniaus universitetą buvo pasiųstas Stasys Lazutka. Jis savo žmoną, rusistę, neatsiklausęs katedros vedėjos nuomonės, įdarbino Lietuvių literatūros katedroje, kad turėtų tiesioginę informaciją, kas toje katedroje vyksta. S.Lazutka suorganizavo palaikymo komandą ir iš studentų komjaunuolių. Jie sekė savo dėstytojų "ideologinį patikimumą", skųsdavo dėstytojus, jų žodis tapo svarus šiuos vertinant. Taip 1958-1961 metais Vilniaus universitetas buvo apvalytas, iš jo pašalintas "nacionalistinis gaivalas". Ši banga ritosi ir per kitas aukštąsias mokyklas. Taigi Lietuvoje ir toliau siautėjo stalinizmo papročiai. "Vienos tiesos" koncepcijos recidyvai jaučiami ir mūsų laikais.

Keista mūsų Vyriausybės politika. Gintaro Steponavičiaus ir jo kompanijos galvose kirba Lietuvos istorijos ir kitų lituanistinių institutų uždarymo idėja. Siekiama likviduoti seniausią Lietuvoje - Lietuvos mokslų akademijos - biblioteką (ją įsteigė ir visuomenei padovanojo Tadas Vrublevskis), o pastatą parduoti... Mat biudžetui reikia lėšų.

Tad iš kur jaunimui semtis žinių? Iš istorinės literatūros? Taip, nepriklausomoje Lietuvoje išleista nemažai puikių knygų (Jūratės Kiaupienės ir Zigmo Kiaupos, Ingės Lukšaitės, Vytauto Merkio, Antano Tylos ir kitų mokslininkų darbai), leidžiami ilgus amžius archyvuose dūlėję rankraščiai. Bet tų knygų tiražai menki ir nepasiekia skaitytojų. Jie pasimeta didžiulėje knygų jūroje, o reklamuoti nėra galimybių (reklama mokama, jai pinigų nėra). Dabartiniu biudžetu dar labiau užsimota kirsti per knygų leidybą. Todėl ir mokslininkų vardai mažai žinomi visuomenei - juos užgožia Alfredo Bumblausko, Neringos Putinaitės (juk ji viceministrė) sukirpimo veikėjai.

LTV Liudvika Pociūnienė vedė istorinę laidą "Laiko ženklai". Gana sąžiningą ir objektyvią laidą. Tačiau jos meilė savajam kraštui kai kam pasirodė nepriimtina. Ją pakeitė A.Bumblausko "Tūkstantmečio pokalbiai". Jeigu seksime Vladimiro Putino globojamą šiuolaikinės Rusijos istoriografiją ir mintis, skelbiamas "Tūkstantmečio pokalbiuose", matysime akivaizdžias sąsajas - abiejų ištakos - carinės Rusijos istoriografija. Ir A.Bumblauskas neriasi iš kailio, įrodinėdamas, esą nėra ryšio tarp šiuolaikinės Lietuvos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, kad tai XIX amžiaus romantikų išmonė.

Panelė N.Putinaitė aiškinasi, esą ji nenusiteikusi prieš Joną Basanavičių, tačiau vis dėlto kritikuoja jį, nes J.Basanavičius buvo virtęs "sovietiniu stabu", kuris veikia ir dabartinių žmonių mąstyseną. Pasirodo, jai nieko nežinoma, kokiomis sąlygomis buvo leidžiami J.Basanavičiaus raštai, kad jo kapas buvo disidentų ir nekonformistų lankymo vieta, prie jo kapo per Vėlines ir Vasario 16-ąją buvo uždegamos žvakelės, dedamos gėlės, kad saugumiečiai fotografavo lankytojus. Tose akcijose visada dalyvavo ir Andriaus Kubiliaus tėvai (ar jam ne gėda dėl tokių savo Vyriausybės pareigūnų veiksmų?).

Kiekvienas žmogus demokratinėje visuomenėje turi teisę turėti savo nuomonę, bet kitas dalykas, kai reikalaujama, kad jos laikytųsi ir kiti. A.Bumblauskas beveik kiekvieną savo laidą užbaigia žodžiais: "Turime apvalyti istoriją nuo paistalų." Pagal A.Bumblauską, viskas, kas neatitinka jo požiūrio, paistalai. Matyt, taip nacionalinio transliuotojo laidų rengėjai žvelgia ir į leidžiamą daugiatomę Lietuvos istoriją (jau išėjo 4 stambios knygos, iki metų pabaigos turi išeiti dar vienas tomas). Deja, jos rengėjų ir autorių LTV nepristato, nes laidos vedėjas žino, kad Lietuvoje yra tik vienas istorikas, kurio nuomonė vienintelė teisinga. Bet kai išgirsti, kad 1920 metais lenkai neokupavo Vilniaus krašto, o tik vyko pilietinis karas, kad tie, kurie siekė Lietuvos nepriklausomybės, buvo nevykėliai (šią mintį diegia ir anonimai internete), apima nemalonus jausmas.

Žurnale "Gairės" S.Lazutka iki paskutinio gyvenimo atodūsiu įrodinėjo, esą Lietuvoje vyko klasių kova, kad Antanas Sniečkus buvo drąsus vyras, neleidęs į Lietuvą sugrįžti tremtiniams ir kitokio plauko liaudies priešams. Tačiau "Gairėse" galėjai reikšti ir kitą nuomonę. Čia ir yra skirtumas tarp "Gairių" ir LTV.

A.Bumblausko negatyvi nuostata Lietuvos valstybės atžvilgiu susiformavo dar iki nepriklausomybės atkūrimo. 1987 metų lapkričio 26 dieną Mokslų akademijoje vyko diskusija tema "Istorinė tiesa". Joje dalyvavo keli šimtai vilniečių, tarp jų - žymūs istorikai, mokslininkai, rašytojai. Kalbėjo ir Antanas Terleckas. Jo kalba buvo gana nuosaiki, prelegentas tik priminė, kad mes turime savo herbą, vėliavą, kuri yra ne ta, kurią kabiname. Iš salės išsiveržė A.Bumblauskas, jis išvadino A.Terlecką provokatoriumi, o diskusijos vedėjas "neatsakingais asmenimis". Salėje sau pritarėjų nerado.

Pamaniau: bailokas jaunuolis, ir tiek. Pasirodo, ne. Jis atstovauja vienai tiesai, visi ją turi pažinti. Visi, kurie siekė Lietuvos nepriklausomybės - ar 1918, ar 1990 metais, - menkystos. Jo tikslas - apvalyti Lietuvos istoriją nuo XIX amžiaus romantizmo. Idant nebūtų atskleistos "šios tiesos" silpnosios vietos, TV nematome iškiliausių Lietuvos istorikų (J.Kiaupienės, Z.Kiaupos, I.Lukšaitės, A.Tylos). Apie tuos triukus Lietuvos ūkio istorikas Vladas Terleckas išleido stambų veikalą "Lietuvos istorijos klastojimo ir niekinimo iššūkiai" (2009), kurio pagrindinis herojus - A.Bumblauskas. Į kritiką A.Bumblauskas numojo ranka: "paistalai".

Piktinamės oficialiaja V.Putino globojama istoriografija. Parodykite, kuo ji skiriasi nuo Liberalų sąjūdžio diegiamos Lietuvos švietimo sistemoje? Nebent tuo, kad A.Kubilius gali stebėtis: "Kuo aš čia dėtas?" Atskiri LRT tarybos nariai gūžčioja pečiais: "L.Pociūnienė nelaimėjo konkurso... Kaip mes galime duoti pastabą A.Bumblauskui -būsime apkaltinti cenzūros įvedimu." O kad ji įvesta tiems, kurie nesutinka su jo pažiūromis?..

Kitais metais švęsime atkurtos valstybės dvidešimtmetį. Vyriausybė ruošiasi minėjimams. Deja, ta dvasia išblėso, ir turime ne tą valstybę, kurios viziją regėjome. Valdžioje matome asmenis, kuriems labiau rūpi jų kišenė, o ne valstybingumo įtvirtinimas. Požiūrį į savo krašto istoriją akivaizdžiai iliustruoja Liberalų sąjūdžio 3 nuostata: "Valstybės simbolių - himno ar vėliavos - naudojimas negali būti reguliuojamas įstatymais." Vargu ar daugiau ką pasakysi. Švietimo ir mokslo ministerija, Liberalų sąjūdžio kontroliuojama, vykdo Lietuvos nupilietinimo politiką.

Straipsnis iš: http://www.lzinios.lt/lt/2009-12-03/komentarai_ir_debatai/ir_vel_viena_tiesa.html